

Slovenská národná galéria patrí k popredným – erbovým – zbierkovým kultúrnym inštitúciám Slovenska, významným spôsobom prezentuje slovenskú výtvarnú kultúru aj v zahraničí. Aký bol uplynulý rok 2005 a aké sú zámery rozvoja inštitúcie? Zhovárali sme sa s generálnou riaditeľkou SNG PhDr. Katarínou BAJCUROVOU, CSc.

Slovenská národná galéria – dnes a zajtra

Ako hodnotíte rok 2005 z pohľadu SNG? Ktoré výstavné projekty v tomto roku považujete za najdôležitejšie?

V istom zmysle možno povedať, že rok 2005 sa pre Slovenskú národnú galériu stal rokom prelomovým. Už aj preto, že začala dlho očakávaná a potrebná rekonštrukcia. Jednak sa nám podarilo dokončiť a v júni uviesť do prevádzky obnovený Esterházyho palác na Námestí L. Štúra v Bratislave, kde vznikli jedny z najmodernejších galerijných priestorov na Slovensku, jednak sme zo súťaže návrhov, ktoré vyhodnocovala medzinárodná porota, získali víťazný architektonický návrh na rekonštrukciu a modernizáciu areálu SNG v Bratislave (tzv. Dedečkov areál).

Čo sa týka výstavných programov, za všetky spomeniem ten najmonumentálnejší – polemický kurátorský projekt pod metaforickým názvom Slovenský mýtus (potrvá do konca februára 2006), v ktorom sme sa pokúsili zmapovať predstavy Slovákov o samých sebe, zhmotnených vo výtvarných – vizuálnych – umeniach od konca 19. storočia až po súčasnosť. Pokúsili sme sa urobiť projekt pre odbornú, ale aj laickú verejnosť s niekoľkými „príbehmi“, kde si každý návštevník môže nájsť to svoje – od zásadných „čítankových“ diel našej heroickej výtvarnej moderny až

po diela neznáme, donedávna ukryté v depozitároch slovenských múzeí a galérií.

Výrazným spôsobom sme inovovali naše stále expozície v Bratislave (tu návštevníci uvidia aj tzv. „pracovné“ alebo „ne-stále“ expozície s intervenciami diel moderného a súčasného umenia do expozícií starého umenia), i na vysunutých pracoviskách, hlavne vo Zvolene, v Ružomberku a Strážkach. V roku 2005 začalo fungovať rozdelenie SNG na tri zbierky: Zbierku starého umenia, Zbierku moderného a súčasného umenia a Zbierku architektúry, úžitkového umenia a dizajnu, čo odborne posunulo a prehĺbilo našu prácu. Dôležitou skutočnosťou bolo, že na základe príspevku Ministerstva kultúry SR sme mohli pokračovať v akvizičnej činnosti. Do našich zbierok sme získali významné umelecké diela: súbor barokových malieb, kolekciu diel súčasného umenia a fotografie. Dostali sme veľmi vzácny dar – umeleckú pozostalosť Štefana Schwartza, slovenského umelca, ktorý žil a pôsobil vo Švajčiarsku.

Každá expozícia či výstava je bez divákov tak trochu *contradictio in adjecto*. Ako a čím sa SNG pričiňuje, aby na jej pôdu vstupovalo stále viac návštevníkov? O ktorej výstave bol najväčší záujem?

Jeho veličenstvo – návštevník. Asi tak by sme mohli stručne vyjadriť náš cieľový vzťah k návštevníckej verejnosti. Pokúšame sa ho získať nielen náročnou výstavnou dramaturgiou, ale aj čo najširšou ponukou programov

(koncerty, filmy, diskusie, sprievody, sympóziá, prednášky atď.) a produktov (publikácie, sprievodné katalógy). Už viac ako päť rokov podrobne sledujeme a analyzujeme návštevnosť našich podujatí – a hoci časť výstavných priestorov bola a je v dôsledku nevyhovujúceho stavu uzavretá – krivka návštevnosti rastie. Pravdaže, najviac priťahujú veľké mená (napr. Warhol, Fulla, Mednyánszky), ale aj rozľahlé historické „fresky“ (výstavy umenia baroka, gotiky, umenia 20. storočia). Nemali by sme však samotný fakt návštevnosti fetišizovať, resp. absolutizovať aj z toho dôvodu, že fondové – zbierkové inštitúcie plnia v spoločenskom organizme aj iné funkcie: majú povinnosť zbierať umelecké diela, ochraňovať hnutelné kultúrne dedičstvo vo svojich zbierkach, t. z. dokumentovať ho, odborne spracúvať, interpretovať, ošetrovať a reštaurovať. Výstavy sú len špičkou ľadovca našej odbornej činnosti, ku ktorej nás zaviazal štát, ktorého umelecké bohatstvo spravujeme.

Návštevníkov si však treba zrejme aj vychovávať. Cesta k pochopeniu obrazu, sochy či nebudaj inštalácie nebýva jednoduchá a priamočiara. Čosi sa musí zasiať už do detských hlavičiek... SNG a deti – ide to k sebe?

A mimoriadne dobre. Deti patria nielen k najmilším, ale aj k najvdacnejším návštevníkom. V SNG už viac ako päť rokov funguje detská tvorivá dielňa, kde deti po prehliadke

výstavy so špecializovaným lektorom tvoria v rôznych výtvarných technikách a na rôzne témy pod vedením umeleckého pedagóga. Pre deti rôznych vekových skupín máme viac dramaturgických typov tzv. „animačných“ programov, kde sa učia vnímať umelecké diela im prístupným spôsobom, hlavne prostredníctvom hry, interaktívnej účasti, rôzne iné špecializované podujatia pre deti a rodičov, výstavy detských prác atď. V SNG sa práci s deťmi venujú viacerí profesionáli a dosahujú vynikajúce výsledky. Avšak príspevky na vybavenie výtvarnej dielne materiálom sme už dlhodobo nútení získavať sponzorsky.

Tých dospeljších divákov by nepochybne priťahli hlavne „veľké mená“ európskeho umenia. Aká je v tomto smere spolupráca SNG s významnými európskymi galériami? Spolupráca s Budapešťou sa premietla do veľkej retrospektívy Ladislava Mednyánszkeho – ako je to však napríklad s Viedňou? Do viedenských galérií to síce z Bratislavy máme na skok, ale predsa len má Viedeň stále náskok – za Cézannom a ďalšími „veľkými“ musíme tam...

Neviem, neviem, či nie sú vôbec úvahy na tému „ako sa môže Bratislava (a jej múzeá a galérie) vyrovnáť Viedni“ pre nás len plným kľamom. Viedeň je metropola svetového formátu s úplne odlišným kultúrnym a finančným, diváckym a návštevníckym zázemím. To však neznamená, že nemáme byť sebavedomí a že sa nemáme o „veľké“ mená a púťavú a zároveň odbornú dramaturgiu usilovať. Na budúci rok nám takýto „hviezdny“ projekt s veľkými menami, ako napr. Gilbert & George alebo Christian Boltanski ponúka Lóránd Hegyi, riaditeľ Múzea moderného umenia v St. Etienne (mimochodom, v minulosti dlhoročný riaditeľ viedenského Múzea moderného umenia), ktoré je druhé najväčšie vo Francúzsku. Pokračuje spolupráca s pražskou Národnou galériou, kde by sme budúci rok mali spoločne pripraviť retrospektívu Rudolfa Sikoru. Do novej fázy sa po úspešnej spolupráci na výstave Ladislava Mednyánszky dostala spolupráca s Maďarskou národnou galériou, s ktorou sa chceme dohodnúť na ďalších projektoch. Jednoducho, odborné a návštevnícke etablovanie sa v širšom európskom a stredoeurópskom kontexte je beh na dlhé trate. Ale prináša už svoje plody...

Samozrejme je to všetko o peniazoch...

Priznajme si, že my by sme takého Cézanna jednoducho nedokázali zaplatiť. A tiež by bolo naivné sa domnievať, že nám ho zaplatia divácke davy... Veľké výstavy, tzv. blockbustery sú dnes v západnom svete priemyselným odvetvím, tak ako turizmus, ktorý je na

ne napojený. A aj kultúrne potreby obyvateľstva sú iné – nebojím sa povedať – že na vyššej úrovni ako u nás. Sú to veľmi zložité sústavy vzťahov, niekedy naša práca pripomína priam pohyb na „ostrí noža“: ako zachovať umeleckú a odbornú kvalitu projektov, ako sa nepodkladať, neprispôbovať klesajúcemu diváckemu vkusu, odchovanému na reality šou a muzikáloch (čo je, priznajme si, realita, v ktorej žijeme), ako nalákať návštevníka na kvalitnú a súčasne lákavú výstavnú ponuku, zároveň ho nebadane „vychovať“ – dvíhať jeho estetické nároky... Nie vždy sa investície vložené do týchto projektov môžu vrátiť (v peniazoch). Ovela dôležitejšie je, keď zasiahnu – a zmenia – v pozitívnom zmysle – vedomie ľudí.

Ako ste spomínali, niektoré budovy SNG tento rok prešli výraznou rekonštrukčnou inováciou. Ako ste spokojná s modernizáciou Esterházyho paláca a ktoré etapy budú nasledovať?

Rekonštrukciou a modernizáciou Esterházyho paláca sme konečne získali jeden – európsky – štandardne vybavený priestor nielen z hľadiska estetických ale najmä prevádzkových, klimatických, svetelných, bezpečnostných a výstavných nárokov. Tie sú v Európe veľmi prísne. Máme priestor, ktorý môžeme bez hanby ponúkať zahraničným partnerom na spoluprácu. A musím povedať, že ohlasy zahraničných odborníkov – múzejných a galerijných špecialistov – sú veľmi dobré.

V rekonštrukcii a modernizácii ďalšieho areálu SNG máme vytýčené tri etapy. Víťazi architektonickej súťaže Architekti BKPŠ –

Pavol Paňák, Martin Kusý a kol. do konca roka odovzdajú projektovú dokumentáciu na stavbu, ktorá by mala budúci rok začať prvou etapou – rekonštrukciou a modernizáciou tzv. Premostenia. Po nej by mali – ideálne – nasledovať dve ďalšie etapy: rekonštrukcia Vodných kasární s nádvorím, prístavba nového depozitára a rekonštrukcia administratívnej budovy, keď by sa mal priliehajúci priestor nevyužívaného amfiteátra premeniť na polyfunkčnú spoločenskú a výstavnú halu. Potom už vari budeme mať galériu – múzeum výtvarného umenia pre 21. storočie.

Aké výstavy chystá SNG na rok 2006?

Výstavný plán je hotový, avšak jeho konečné kontúry nám ešte môže zmeniť rozpočet, ktorý dostaneme (alebo nedostaneme) z MK SR na tzv. kultúrne aktivity. Hoci u nás sa rozpočet viaže na jeden kalendárny rok, SNG musí plánovať svoje podujatia s oveľa väčším časovým predstihom – vzhľadom na medzinárodné zmluvy so spolupracujúcimi inštitú-

ciami, vzhľadom na výpožičky umeleckých diel, náročnú odbornú prípravu... Niekedy preto hráme takpovediac „vabank“. Ale inak by sme nemohli pripraviť žiaden náročnejší medzinárodný projekt.

Rok 2006 začíname takýmto jedinečným projektom, ktorý je venovaný renesančnému umeniu na dvore panovníčky Márie Uhorskej (Habsburskej). Diváci na výstave, ktorú sme pripravili spoločne s Historickým múzeom mesta Budapešť, uvidia aj vzácne maľby takého slávneho európskeho umelca ako bol Lucas Cranach. Mali by nasledovať ďalšie tituly z oblasti starého umenia: Postavy a príbehy Starého zákona (so Chagallom), rembrandtovské výročie si pripomenieme výstavou Rembrandt a nizozemské umenie so slovenských zbierok. Bohatá by mala byť ponuka výstav moderného a súčasného umenia: monografické výstavy Vladimíra Havrilla a Aleša Votavu, kurátorské projekty Autopoesis, Slovenská dokumentárna fotografia 1970 – 1989, ako aj už spomínaná výstava súčasného európskeho umenia zo zbierok Múzea moderného umenia v St. Etienne. A pravdaže ďalšie menšie výstavné projekty, pripravené z reštaurovaných diel, resp. pre novovytvorený Kabinet papiera.

Na záver sa dovoľte spýtať vás nie ako generálnej riaditeľky SNG, ale ako kunsthistoričky a autorky viacerých významných publikácií, naposledy monografie o Martinovi Benkovi. Je ešte v slovenskom výtvarnom umení čo objavovať?

Poznávanie výtvarného umenia, interpretácia (výklad) umeleckých diel je nekončiaci sa a otvorený proces. Dejiny umenia ako vedecká disciplína, ktorá stojí v pozadí našich umeleckohistorických (a aj galerijných) „pokosov“, je disciplína, ktorá sa vyvíja a kladie nám do rúk stále nové nástroje a prostriedky ako sa zmocňovať predmetu, ktorý skúmame. Menia sa naše „pozorovateľne“, mení sa náš pohľad, dnes si všímame na umeleckých dielach často celkom iné skutočnosti, hľadáme a vysvetľujeme iné súvislosti, ktoré sme si pred časom nevšímali. V tomto zmysle je v slovenskom umení stále, čo objavovať, resp. interpretovať. Aj zdanlivo už známe dielo, resp. klasickú osobnosť našich dejín umenia možno prto nasvietiť z nového zorného uhla, pokúsiť sa prečítať novým spôsobom.